AUGUSTUS IN OVID'S PONTICA

Mădălina Strechie
Senior Lecturer, Hab., PhD., University of Craiova

Abstract:Pontus, which was the homeland of Ovid for the last years of his life, remained in his poetry especially through Pontica, part of his work from exile. Augustus, the god-like ruler of Rome, is present in Pontica, like a Divus, but especially as pater patriae and pater familias.
Augustus is a conditor of a new Rome the exiled poet longs for until the last moment of his life, hoping to see it again, hoping that his pleas will be finally heard by Augustus, his punisher. If in Tristia Ovid insisted on the personality cult of Augustus, in Pontica the poet insists on the skilful politician who created and gave a political legacy to his descendants.
The whole family of Augustus is in one way or another mentioned in Ovid's lyrics, as he hopes to be forgiven and recalled to Rome either by Augustus or by his descendants, and to find eternal peace in the Eternal City. Even if Ovid outlives Augustus, the new Caesar does not forgive him and the poet will soon follow in eternity the one who exiled him, in the place of exile.
The lyricism of Pontica is the deepest and most hopeless of the work of Ovid, who passed away in the place of exile, a place where he never adapted again, comparing it with the unrivalled city of Rome, and where he died a little each day because of the wrath of merciless Augustus, whom he made immortal through his lyrics too.

Keywords: Ovid, Pontica, Augustus, pater patriae, exile.

Introducere

Studiul de față, dedicat poetului Ovidiu, de la a cărei dispariție comemorăm anul acesta 2000 de ani, încheie preocupările noastre legate de ceea ce am numi „anul Ovidiu". Opera talentatului fiu al Romei ne-a inspirat mai multe studii anul acesta[1], printre care se numără și acesta. Talentul său a fost atât de mare și caracterul său a fost atât de exemplar, încât în foarte multe opere l-a slăvit pe cel care l-a condamnat unei suferințe foarte mari, anume expulzarea din Roma, cu interzicerea reîntoarcerii pe timpul vieții. Cel care a dat această pedeapsă a fost marele Augustus, un geniu în politică, la fel cum poetul a fost geniul versurilor, poetul făcând din versurile sale cel mai frumos elogiu al lui Augustus, cu atât mai mult cu cât poetul lasă deoparte suferință personală și preamărește acțiunile, măsura și legile lui Augustus, deoarece este conștient că ele sunt dedicate Romei, pe care la rândul lui, el Ovidiu o va sluji până va închide ochii, ca un soldat adevărat, chiar dacă în loc de armele standard el servea Roma și conducerea ei cu penelul și cu poezia sa.

Dorim ca prin contribuțiile noastre Ovidiu să se întoarcă acasă, în Roma lui mult prea scumpă, chiar dacă numai prin evocările operei sale. În Calea Lactee, Ovidiu prin poezie a ajuns cu siguranță pe meleagurile romane, stârnindu-ne și astăzi simpatia și admirația pentru geniul său poetic, confruntat cu suferința și cu dorul de casă

Ovidiu în *Ponticele*, își continuă suplicațiile către „primul dintre cetățeni", *Princeps*-ul Augustus, de a fi iertat de greșeala sa, pedepsită de către împăratul roman prin duritatea legii romane. Judecătorul în ultimă instanță[2] a erorii tristului, dar foarte talentatului poet, este de neînduplecat, mai ales că iertarea poetului de strictețea legii romane, ar fi deschis un precedent periculos pentru practica juridică romană.

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

Cezarul din *Ponticele* lui Ovidiu

În *Ponticele* observăm că Ovidiu este mai lipsit de speranţă în rugămințile lui, deşi îl considera pe Augustus un zeu pe pământ, dar își dă seama că zeii nu pot fi ajunși de bieții muritori, uneori nici prin rugămințI. Doar opera şi inspiraţia trimisă de aceeaşi zei poate ajunge la zei, opera artistică este singura cale a unui muritor, poetul Ovidiu în acest caz, de a ajunge la un zeu: *„Și-n versurile mele l-am preamărit pe Cezar,/ Chiar fără să mi-o ceară. Te temi de autor?/ Dar cel puțin primește-mi al zeilor elogiu:/ Dă-mi numele de-o parte, rămâi cu scrisul meu!/ Pe făcătorul păcii că-l laud, nu-mi ajută?/ Nu-ți prinde bine-n luptă stâlparea de măslin?/ Enea pe-al său tată când l-a luat pe umeri,/ Chiar flăcările cale se zice că i-au dat,/ Și cartea-mi care-aduce pe-al patriei părinte,”* [3]

Ovidiu îl cinsteşte pe Augustus ca *Princeps*, ca iniţiator, garant şi acţionar al *Pax Romana*, de fapt *Pax Augusta*, dar şi ca *divus* şi *pater patriae*. Poetul este conştient de valoarea politică şi providenţială a titanului politic Augustus pentru Roma. Augustus a transformat Roma, sfâşiată de războaiele fratricide într-o putere mondială, garantându-i securitatea, una romană, prin celebra sa pace. Această apreciere pe care Ovidiu o numeşte „închinăciune” este detaliată de poet în următoarele versuri: *„Sunt prooroc. În lături! Eu vin cu cele sfinte/ Nu mie loc să-mi faceți, ci unui mare zeu!/ Am meritat mânia lui Cezar, am simțit-o,/ Dar totuși el primește închinăciunea mea.”*[4]

Augustus este aşadar un „mare zeu” pentru că adus pacea în Roma, chiar dacă l-a pedepsit pe el, poetul iubirilor. De altfel, poetul îşi recunoaşte greşeala şi nu îi poartă pică Cezarului care pentru Ovidiu este „zeul cel de faţă”, poetul se simte mândru că este contemporan cu împăratul, la fel de important ca un zeu, tristeţea sa este legată de „surghiun”, ceea ce îl ţine departe de acest zeu coborât pe pământ, contemporan cu el. Mai mult decât zeu, Ovidiu îl consideră părinte (aluzie la titulatura imperială care conţinea şi titlul de *pater patriae*, un fel de *patria potestas* exercitată în toată Roma, nu numai în familie) de aceea el se agaţă cu disperare de ultima speranţă de a-l îndupleca pe Augustus de a-l graţia, sau de a-i muta locul de surghiun, deoarece locul pontic îi provocau nu numai suferinţe fizice poetului, ci mai ales psihoze, simţindu-se un dezrădăcinat, un neadaptat*: „Când mă gândesc la marea lui August îndurare, / Un ţărm mai blând pe lume eu cred că-mi poate da.”* [5]

Dacă în *Tristia*[6] Augustus era comparat de multe ori cu şeful panteonului roman, Iuppiter şi în *Pontica* poetul păstrează această comparaţie. Însă în *Pontica* Augustus este pe lângă zeu, om de stat, dar mai ales un patriot adevărat, tradiţionalist, deoarece Roma este mai presus de orice, mai presus de toate simţămintele sale şi preferinţele personale, de altfel, Roma îi ocupa tot timpul augustului părinte: *„Nu știe Cezar – totuși un zeu le știe pe toate!/.../ El are alte treburi, mai mari, mai însemnate,/ E mai presus de mine, cerească mintea sa. ”* [7] Geniul politic augustan era aşadar ocupat cu gestiunea întregii lumi stăpânită de Roma, nu numai cu Roma însăşi, de aceea poetul îl consideră pe Augustus un zeu mai mare decât zeii, care erau departe de omenire, undeva în ceruri, pe când Cezarul era convieţuitor cu romanii în „secolul lor de aur”: *„Să fi ştiut el zeul cel blând, această ţară,/ N-aş mai fi fost aice de dânsul alungat./ El nu vrea doar să vadă romani căzuți la dușman,/ Și mai puțin pe mine, cui viața mi-a lăsat/.../ Deci dara zeii nimic să nu se nască/ Mai mare decât Cezar, el, zeul cel mai drept!/ Și multă vreme lumea sub Cezar să mai fie/ De la el să treacă la cei din neamul său!/ Pe-un jude bun ca dânsul, cum l-am ştiut eu însumi,/ Îndupleacă-l cu vorba să- şteargă plânsul meu!”* [8] Aşadar Ovidiu, în esenţă un patriot, recunoaşte alt patriot precum Cezarul, pe care îşi permite să îl roage din nou pentru atenuarea pedepsei sale, dacă nu pentru iertarea ei. Caracterul providenţial al lui Augustus pentru Roma este sesizat de către Ovidiu, mai ales că primul împărat al Romei a transformat Roma dintr-o putere regională într-un veritabil jandarm al lumii antice.

Versificarea titulaturii imperiale continuă în versurile ovidiene, astfel componentele acestui nume - instituţie continuă în *Pontica*, Augustus este *Cezarul*, *consul* (cu depline puteri

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

judecătorești), *divus*, dar și *imperator*, adică un fel de șef al statului major general al armatei romane (asimilabil cu gradul de general) sau comandantul suprem al forțelor armate, tocmai de aceea în această calitate de *imperator* nu-i vrea pe romani „căzuți la dușman". Ovidiu în calitate de cavaler îl informează pe *imperator*, sesizând pericolul latent pentru Roma, care se ascundea aici în „fundul lumii" cum numea el tărâmul dacilor, tărâm care peste 100 de ani se va confrunta cu puterea romană. De altfel, Ovidiu, membru al ordinului ecvestru se comportă ca un veritabil *speculator* (iscoadă a armatei romane) oferind informații prețioase despre daci, despre armele, tacticile lor de luptă, despre aliații lor, tocmai pentru că a luat contact direct cu ei în acest teritoriu considerat inamic, deoarece nu era supus măreței puteri a lui Cezar, unde tocmai Cezarul l-a alungat. Ca un cavaler loial comandantului său, superior ierarhic, Ovidiu trage un semnal de alarmă asupra pericolului dac, pericol care v-a fi tranșat de Roma prin două războaie destul de dificile.

În calitate de judecător suprem, Augustus este la fel de imparțial ca justiția însăși care judeca pricinile legată la ochi, fără ură și fără părtinire, după ce a cântărit mult, a dat și pedeapsa. Mai mult Augustus nu ține seama de rugămințile prietenilor atunci când dă o sentință, poetul descrie această imparțialitate: „urechile auguste" nu prea „înduplecă voința divinului bărbat." [9] /*„Cezarul nostru plânge, de-l faci să fie crud./ Războaiele civile el le-a-ncuiat în templu/ Și-nvinse, ca să poată să cruțe pe cei învinși!/ Cu frica de pedeapsă mai mult el pedepsește/ Și fără voie-aruncă un fulger uneori."* [10] Tocmai acest „fulger" era legea romană, care nu putea fi mai blândă pentru unii și mai aspră pentru ceilalți.

Puterea lui Augustus era puterea Romei însăși, pe care Ovidiu, fiind plasat prin pedeapsă în afara Cetății Eterne, o vedea cea mai splendidă și puternică cetate din lume, cel mai bun loc de trai, un loc fără inamici, comparându-l cu locurile străine în care fusese surghiunit: *„ Pe mine vai! mânia Cezarului, de care/ Se teme-apusul lumii și-al lumii răsărit"* [11].

Cu cât puterea politică a Romei era mai măreață, cu atât era mai „*divus*" Cezarul și mânia sa era asemenea cu a unui zeu: *„Dacă mai ține încă mânia unui zeu."* [12] Cultul personalității lui Augustus era un fapt normal mai ales spre sfârșitul domniei acestuia, un veritabil gigant politic al Romei antice, de aceea și familia sa era la fel de „augustă". Soția și fiul lui adoptiv, Tiberius (care îi va succeda de fapt la tron), se bucurau și ei de atributele religioase ale titulaturii imperiale augustane, lucru vizibil prin acordoarea acestora a titlurilor de DIVUS, dar și de CEZAR care are *imperium maximum* cum este cazul Liviei numite de poet împărătească: *„Și Cezarilor noștri și-mpăratesei noastre,/ Ca unor zei aievea, tămâie le-am jertfi."* [13]

Calitatea lui Augustus de judecător în ultimă instanță este repetată în mod obsesiv în versurile din *Pontica* ale lui Ovidiu, pentru a evidenția încă o dată fundamentele noului regim politic instaurat, Principatul. Dintre aceste fundamente trei erau esențiale: legea, pacea și noile instituții. Ovidiu însuși a fost subiectul judecătorului în ultimă instanță. *Crimen* pentru Ovidiu a fost *error* așa cum mărturisește poetul, ceea ce a atras pedeapsa augustului judecător: *„Orice să fie, crima n-a fost, a fost o greșeală/ Ori crezi că este-o crimă greșeala către zei."* [14]

Ovidiu este conștient că augustul judecător a fost blând în pedeapsă, deoarece potrivit legislației din acea perioadă, poetul risca să fie condamnat la moarte. [15] De aceea el își recunoaște vinovăția, dar nu și gravitatea acesteia, gravitate care să-i decidă exilul în „țara de sub Ursă" cum numește lumea dacilor: *„Aș vrea să știe lumea că nu-s nici vinovat/ Greșeala mea se poate ierta măcar în parte/ Altfel, ar fi prea mică pedeapsa mea de azi:/ Chiar Cezar, care toate vede-așa de bine,/ Văzu că toată vina o nerozie a fost./ Cât a putut-o face, el m-a cruțat pe mine/ Și fulgeru-i din mână l-a aruncat domol."* [16] Din nou apare asemănarea recurentă din opera lui exil a lui Ovidiu dintre Augustus cu Iuppiter, șeful panteonului roman, care avea ca atribut și însemn al puterii sale, fulgerul. Comparația dintre Augustus cu Iuppiter

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

a fost leitmotivul din *Tristia*[17], în sensul că Iuppiter era zeul care conducea panteonul, iar Augustus, un fel de Iuppiter pe pământ, zeul care conducea Cetatea Eternă.

Roma este și ea personajul cel mai iubit al lui Ovidiu în opera sa *Pontica*. Poetul este liniștit că Roma lui prea iubită este în siguranță sub domnia lui Augustus, Cezarul zeu. Acest Cezar este un lider politic de talie mondială în percepția poetului, îndreptățită considerație de altfel: *„O, tu, din veacul nostru cel mai puternic rege,/ În veci să ții în mână un sceptru glorios,/ Iar Roma noastră, fiica lui Marte și Cezarul/ Slăvească-te pe tine – ce-ți doresc mai mult."* [18] De aceea mânia unui zeu este foarte mare și ea nu poate fi îmbunată de către simplii muritori, doar zeii pot îmbuna un alt zeu. Astfel și Augustus, un zeu pe pământ poate fi îmbunat tot de către alți zei, reprezentanți de familia lui: *„Cât timp va fi Cezarul pe mine supărat./ Ca zeul să-și aline mânia, nu s-o curme,/ Voi doi la zeii noștri cădeți, de vă rugați."* [19]

Cartea a doua din *Pontica* începe cu o poezie închinată lui Cezar Germanicul, adică Tiberius, fiul adoptiv și viitor succesor politic al lui Augustus. Ovidiu dorea probabil ca zeul care să îmbuneze un alt zeu era fiul lui, adică Tiberius, de aceea elogiul lui nu este adresat numai lui Augustus, ci și familiei sale. Ovidiu laudă „triumful lui Tiberiu", iar prin acest lucru își manifestă atașamentul față de patria sa Roma, dar și față de ordinea instaurată, recunoscând astfel succesiunea politică decisă de către cezarul care l-a pedepsit: *„ A mea-i și bucuria Cezarilor: nimica/ Nu e, care să fie ceva numai al lor!"* [20]

Prin aceste versuri și prin multe altele Ovidiu încearcă să-l înduplece pe succesorul lui Augustus, viitorul Cezar să îl grațieze, mai ales că poetul este convins că pedeapsa augustană se datorează scrierilor sale, cu care Augustus nu a fost de acord, poetul a făcut nerozia de a duce un adevărat „război" pentru scrierile sale: *„Să duc război cu zeii pământului stăpâni"* [21].

Începând cu Cartea a II-a a *Ponticelor*, Ovidiu îl descrie pe Augustus mai ales ca *pater familias* și *pater patriae* nu numai ca *Princeps* al Romei și al lumii întregi. Astfel familia augustană este numită ca „zeii cei din Roma", mai ales că măreția lui Augustus se răsfrânge și asupra familiei sale și asupra tuturor celor apropiați lui: *„El zguduie pământul și-mpărăția, Familia lui fiind demna lui./ Cu tâmplele încinse de laur triumfal! De el ați mers alături și voi și fii vrednici/ De-al lor părinte, vrednici de-a fi și ei Cezari."* [22]

Cezarul, Augustus, devine prin alegerea succesorului său, Tiberius, cu adevărat un *divus*=cel asemănător zeilor în versurile ovidiene. Mai mult, Ovidiu începe în versurile sale din *Pontica* să se adreseze „Cezarului cel nou", Tiberius pentru grațiere, fiind conștient de transferul de putere care începuse între primul *Princeps* și fiul său adoptiv: *„Să n-am alte de cât ai tu? Atunce/ Și maica ta și Cezar să fie sănătoși:"* [23] Chiar dacă este *Divus*, Augustus este totuși un om cu simțăminte umane, cum ar fi mânia, ura, iubirea, bunătatea, generozitatea etc. El, poetul surghiunit, a luat contact direct cu mânia lui, dar și cu îndurarea lui: *„Tu pacea ta ai dat-o și la surghiuni, o Cezar/.../ de-a Cezarului ură te temi și-atunci când tace."* [24]

Familia imperială devine una zeiască prin acest zeu coborât pe pământ să-i conducă pe romani și toată lumea lor. Asemeni lui Iuppiter care conduce peste zeii din ceruri și Augustus este un zeu care conduce ca un *pater familias* familia sa (dinastia) de „cezari" și de „zei": *„Pe Livia de-asemeni ai pus-o printre ei."* [25] Augustus este ca un centru al universului întreg, energia care mișcă Roma și cu ea, tot imperiul dominat de către ea, Augustus este chiar esența Romei însăși: *„Palatul fără Cezar e-un loc ca orice loc!/ Când eu mă uit la Cezar, îmi pare că văd Roma,/ Căci el, Cezarul este icoana țării lui. "* [26]

Cu alte cuvinte Ovidiu descrie în versuri Absolutismul luminat, inventat cu mult înainte de Augustus, care este statul roman însuși. Familia lui este aleasă de către zei să conducă și să reprezinte Roma, iar Ovidiu nu face altceva prin versurile sale din *Pontica*, să contureze un cult al personalității pentru întreaga familie augustă: *„Iertare tu, podoaba acestui veac al nostru/ Cel ce ne porți de grijă și, lumii ești stăpân!/ Pe patria, ce-ți este mai*

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

scumpă decât tine,/ Pe zeii care-ascultă oricând a' tale rugi,/ Pe soața vieții tale, ce singură potrivă/ Ți-a fost, nebiruită de măreția ta,/ Pe fiul care-ți este asemenea la fire..." [27]

Prin aceste versuri Ovidiu nu face doar o elogiere a familiei auguste, ci prezintă anumite realități romane, titlurile Liviei, soția lui Augustus, erau niște realități politice. Conducătoarea din umbră a Principatului, ea reușește să îl impună pe fiul său Tiberius ca și urmaș al creației politice augustane, deși nu era fiul de sânge al lui Augustus, fiind fiul Liviei dintr-o căsătorie anterioară celei cu Augustus. Liviei i se acordă titlul de *Augusta,* iar fiului său Tiberius titlul de *Caesar*, care a devenit o dată cu Augustus un fel de *nomen gentile,* ambele apelative fiind componente ale titulaturii imperiale.

Augustus se bucura încă din timpul vieții de toate prerogativele unui zeu printre romanii săi, în special datorită faptului că a creat un stat care oferea pace, prosperitate și securitate, pe lângă beneficiile unui imperiu: *„Noi ne rugăm ca Cezar să ție cârma țării,/ Fiindcă țării sale de grijă-i poartă el."* [28]

Speranța grației nu dispare pentru Ovidiu, poetul speră ca aceasta să-i vină prin intermediul Liviei, soția *Princeps*-ului, de aceea el îi face un elogiu în versuri. Aceasta era considerată deja în societatea romană un fel de mamă a națiunii romane, așa cum Augustus era *pater patriae*: *„Tu trebuie pe doamna Cezarului s-o rogi!/ Ea face, prin virtutea-i, ca vremurile noastre/ Mai jos să nu rămână de vremurile vechie,/ Ca Venus de frumoasă, ca Iuno de cistită/.../Ce pe-o femeie-fruntea femeilor cu care/ Norocul dovedește că nu e orb/ Afară doar de cezar, ca dânsa nu e nimeni/ Din răsărit și până l-al soarelui apus."* [29]

În aceste versuri ovidiene s-a realizat poate cel mai frumos portret al Liviei, o femeie politician, fără doar și poate, care, considerăm noi, l-a întrecut pe Augustus în măiestrie, chiar numai prin faptul că a reușit să îl impună ca *heres* (moștenitor) pe fiul ei Tiberius pentru creația extraordinară a lui Augustus. Din acest punct de vedere familia augustană, așa cum se observă din versurile ovidiene, avea o importantă covârșitoare în politica romană, prin influenta ei asupra primului dintre cetățeni, Augustus. De aceea, Ovidiu compară această familie cu o veritabilă triada sacră: *„Și, dintre ei, lui Augustus mai cu de-adins te-nchină,/ Tovarășei auguste și fiului pios!"* [30] Implicația politică a Liviei era atât de vizibilă, chiar și pentru un exilat ca Ovidiu, aflat foarte departe de înfloritoarea Romă. Această implicare era una fățișă, așa cum vedem din versurile ovidiene, poetul, care fiind departe de Roma, avea o vedere de ansamblu: *„O, Livia? Războiul nu-ți dă nici un răgaz,/ Germania perfidă aruncă arma,/ Și tu-n curând vei pune temei pe ce spun eu./ Mâini vei vedea cu ochii în car a doua oară./ Va merge, ca deunăzi, Tiberiu, fiul tău!/ Tu scoate iar porfira, ca să i-o pui pe umeri:/ Cununa cea de lauri, cunoaște fruntea lui!"* [31]

Ovidiu descrie în versuri magistral opera politică a lui Augustus, inclusiv opera sa legislativă. El a fost un zeu al politicii romane, care a cârmuit drept, a dus pace, prosperitate și domnia legii în Roma, prin legile promovate[32] pentru întărirea Principatului său, Augustus instituind ceea ce astăzi numim domnia legii într-o Romă sleită de războaie civile: *„Nu-i zeu cu mai mult cumpăt decât cezarul nostru:/ Dreptatea totdeauna înfrână brațul său./ El a-nălțat un templu de marmură dreptății,/ Dar el de mult o poartă în inimă pe ea."* [33]

Ovidiu îl descrie pe Augustus în *Pontica* asemeni unui zeu, o figură apolinică, un delegat al providenței pe pământul Romei. Chiar dacă are sentimente omenești prin „suflet blând", Augustus are o voință care poate fi „fulger", el are viața oricărui supus roman în mâinile sale, viață pe care o poate oferi ca „dar", deoarece doar Augustus este cel care se preocupă *„Despre-ale țării treburi"*. De aceea la moartea acestui titan politic întreaga Romă suferă, inclusiv Ovidiu, care își pierde și speranța grației. Prin versurile sale Ovidiu depășește subiectivismul legat de primul împărat roman și îi recunoaște meritele pentru transformarea Romei într-o putere mondială, de aceea consideră că împăratul nu a murit, doar s-a apoteozat: *„Și nu de mult poeții pe bunul tău, o, Cezar/ Ce s-a urcat la Ceruri, ni l-a sfințit ca zeu!/ O glorie a Muzei, tu ai fost, o, Cezar,"* [34]

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

Ovidiu face referire în versurile *Ponticelor* și la măsurile lui Augustus de a sprijini cultura romană: *„Și Iuppiter și Muza în tine se-ntâlnesc."* [35] De aceea cultura Principatului este la fel de strălucitoare ca și *Princeps*-ul, iar Ovidiu, un patriot roman, chiar dacă aflat în exil, recunoaște binefacerile politicii augustane, mai ales în domeniul cultural, dar și în celelalte domenii, de aceea poetul îi aduce cinstire ca și unui zeu, chiar dacă a fost pedepsit de către acesta: *„Evlavia mea încă se știe-aici altarul/ Lui cezar toată lumea îl vede-n casa mea."* [36] Ovidiu se simte și el copilul acestui *pater patriae* care a fost Augustus, iar la moartea acestuia îl jelește tot astfel cum un copil își plânge tatăl: *„O, Cezar, căci pământul e-acum sub ochii tăi./.../ La cer poate-or ajunge și versurile acele,/ Ce le-am trimis de-aice când te-a urcat la cer./ Și eu socot că ele și-or alina mânia/ Al patriei părinte pe drept ai fost numit."* [37]

Toți romanii au fost îndoliați la moartea unui binefăcător al politicii lor, care pentru toți romanii a fost ca un *pater familias*, de aceea toți romanii, oriunde s-ar afla, suferă pentru această pierdere a acestui veritabil zeu pe pământ, inclusiv romanul Ovidiu aflat la „capătul lumii": *„...Pe Cezar, eu l-am slăvit în versuri,/ Și-n opera cea nouă, el, zeul, mi-ajută./ Le-am spus la geți, că August își dete trupul morții/ Dar sufletu-i în ceruri se duce între zei;"* [38]

Romanul patriot Ovidiu era la fel de trist ca romanii din Roma, versurile sale fiind sincere, atunci când spune că a anunțat geților vestea morții augustului conducător, chiar dacă acest virtuos conducător fusese cel care îl pedepsise la exilul necruțător.

Concluzii

În versurile din *Pontica*, Ovidiu continuă pledoaria sa pe lângă Augustus de a fi grațiat, la fel cum a făcut în întreaga operă de exil. Chiar dacă speranța poetului se stingea puțin câte puțin o dată cu trecerea timpului, el rămâne sincer în aprecierea valorii lui Augustus pentru Roma, chiar dacă tocmai acesta a fost cel care l-a pedepsit. La moartea împăratului, poetul se simte devastat, nu atât pentru că i-a murit speranța grațierii, ci mai ales că i-a murit *pater* lui și tuturor romanilor, care le-a dat acestora cea mai bună patrie de până atunci. În calitate de *pater* Augustus a fost generos, dar și aspru, așa cum a fost cazul lui Ovidiu, marele poet înțelegând acest lucru în durerosul său exil departe de scumpa Romă, transformată definitiv de Augustus.

NOTE

[1] Strechie Mădălina, "Augustus in Ovid's *Tristia*" in *The Proceedings of the International Conference "Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity"* volume no. 4, 2017, Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (Editors), *DEBATING GLOBALIZATION. Identity, Nation and Dialogue,* Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2017, ISBN: 978-606-8624-01-3, pp.245-251, Strechie Mădălina, "The Dacians, the Wolf Warriors", in „Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy, ***The 23rd International Conference The Knowledge-Based Organization, ISSN: 1843-682X, Ecopnomic, Social and Administrative Approaches to the Knowledge-Based Organization, Conference proceedings 2, 15-17 June 2017, ISBN: 978-973-153-274-5,*** „Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2017, pp. 369-375 și Strechie Mădălina, „Dacii și lumea lor în *Tristia* și *Pontica* ale lui Ovidiu" din ****Ovidiu 2000 de ani de metamorfoze,* Volum coordonat de: Dana Dinu, Cecilia Mihaela Popescu, Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2017, pp. 201-218.

[2] Vezi pentru contextul relegării lui Ovidiu, dar și pentru o prezentare generală a dreptului roman cu posibilele vini și pedepse aplicabile în cazul lui Ovidiu, studiul juridic al domnului Profesor univ. dr. Teodor Sâmbrian, „Cadrul juridic al exilării poetului Ovidiu în contextul legislației penale a lui Augustus„ din ****Ovidiu 2000 de ani de metamorfoze,* Volum coordonat de: Dana Dinu, Cecilia Mihaela Popescu, Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2017, pp. 179-200.

[3] Publius Ovidius Naso, *Scrisori din exil. Tristele. Ponticele,* Traducere de Theodor Naum, Ediție de N. Lascu, Prefață de Ion Acsan, București, Editura Gramar, 2006, p. 126.

[4] *Ibidem,* p. 126.

[5] *Ibidem,* p. 129.

[6] Vezi studiul nostru Strechie Mădălina, "Augustus in Ovid's *Tristia*" in *The Proceedings of the International Conference "Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity"* volume no. 4, 2017,

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (Editors), *DEBATING GLOBALIZATION. Identity, Nation and Dialogue,* Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2017, ISBN: 978-606-8624-01-3, pp. 245-251.

[7] Publius Ovidius Naso, *op. cit.*, p. 130.
[8] *Ibidem,* p. 130.
[9] *Ibidem,* p. 131.
[10] *Ibidem,* p. 131.
[11] *Ibidem,* p. 136.
[12] *Ibidem,* p. 136.
[13] *Ibidem,* p. 137.
[14] *Ibidem,* p. 140.
[15] *Cf*. Teodor Sâmbrian, „Cadrul juridic al exilării poetului Ovidiu în contextul legislației penale a lui Augustus" pp. 179-200, în ****Ovidiu, 2000 de ani de metamorfoze,* Volum coordonat de Dana Dinu, Cecilia Mihaela Popescu, Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2017.
[16] Publius Ovidius Naso, *op. cit*., p. 142.
[17] Vezi articolul nostru pe această temă: Mădălina Strechie, "Augustus in Ovid's *Tristia*" in *The Proceedings of the International Conference "Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity"* volume no. 4, 2017, Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (Editors), *DEBATING GLOBALIZATION. Identity, Nation and Dialogue,* Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2017, ISBN: 978-606-8624-01-3, pp.245-251.
[18] Publius Ovidius Naso, *op. cit*., p. 144.
[19] *Ibidem,* p. 148.
[20] *Ibidem,* p. 149.
[21] *Ibidem,* p. 151.
[22] *Ibidem,* p. 153.
[23] *Ibidem,* p. 158.
[24] *Ibidem,* p. 164.
[25] *Ibidem,* p. 165.
[26] *Ibidem,* p. 166.
[27] *Ibidem,* p. 166.
[28] *Ibidem,* p. 169.
[29] *Ibidem,* p. 177.
[30] *Ibidem,* p. 178.
[31]*Ibidem,* p. 188.
[32] Teodor Sâmbrian, *op. cit.*, pp.179-184.
[33] Publius Ovidius Naso, *op. cit.*, p. 191.
[34] *Ibidem,* p. 209.
[35] *Ibidem,* p. 209.
[36] *Ibidem,* p. 213.
[37] *Ibidem,* p. 214.
[38] *Ibidem,* p. 220.

BIBLIOGRAPHY

Cizek, Eugen, *Istoria Literaturii Latine,* vol. I, II, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Grupul Editorial Corint, 2003.

Cucu, Ștefan, „Ecouri ovidiene în literatura universală" pp. 198-262 din Cucu Ștefan, *Ecouri ale literaturii latine în spațiul cultural european,* București, Editura Cartea Universitară, 2007.

Cucu Ștefan, *Ecouri ale literaturii latine în spațiul cultural european,* București, Editura Cartea Universitară, 2007.

Cucu, Ștefan, *Publius Ovidius Naso și literatura română,* Constanța, Editura "Ex Ponto", 1997.

Dogaru, Ion, Sâmbrian, Teodor, *Elementele dreptului civil. Drepturile reale*, Craiova, Editura Oltenia, 1994, pp. 95-96.

Drâmba, Ovidiu *Ovidiu. Marele exilat de la Tomis,* București, Editura Saeculum I.O., 2001.

****Florilegium Ovidianum,* Maxime, cugetări, pasaje și expresii memorabile extrase din întreaga operă a lui Ovidiu, traduse, prefațate și comentate, prevăzute cu indice tematic și indice de nume proprii de Grigore Tănăsescu, București, Editura Scripta, fără an.

Grimal, Pierre, *Literatura Latină,* Traducere de Mariana și Liviu Franga. Note suplimentare și cuvânt înainte de Liviu Franga. Medalion biografic Pierre Grimal de Eugen Cizek, București, Editura Teora, 1997.

IDEM, *Secolul lui Augustus,* Traducere, note și prefață de: Florica Mihuț, București, Editura Corint, 2002.

http://www.thelatinlibrary.com/ovid.html.

Ovidius, Publius, Naso, *Opere,* Coord. Andrei Țurcanu, Chișinău, Editura Gunivas, 2001.

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)

Ovidius, Publius, Naso, *Scrisori din exil. Tristele. Ponticele,* Traducere de Teodor Naum, Ediție de N. Lascu, Prefaţă de Ion Acsan, Bucureşti, Editura Gramar, 2006.

Pascu, Nicolae, *Ovidiu - omul şi poetul,* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1971.

Rădulescu, Adrian, *Ovidiu la Pontul Euxin,* Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1981.

Sâmbrian, Teodor, „Cadrul juridic al exilării poetului Ovidiu în contextul legislației penale a lui Augustus„ din ****Ovidiu 2000 de ani de metamorfoze,* Volum coordonat de: Dana Dinu, Cecilia Mihaela Popescu, Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2017, pp. 179-200.

Sâmbrian, Teodor *Reguli de drept roman: izvoare, persoane, procedura, drepturi reale,* Craiova, Editura Sitech, 2015.

Sâmbrian, Teodor *Drept civil. Moduri originare de dobândire a proprietăţii*, Craiova, Editura Europa, 1996.

Strechie, Mădălina, "Augustus in Ovid's *Tristia*" in *The Proceedings of the International Conference "Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity"* volume no. 4, 2017, Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (Editors), *DEBATING GLOBALIZATION. Identity, Nation and Dialogue,* Târgu Mureș, Arhipelag XXI Press, 2017, ISBN: 978-606-8624-01-3, pp. 245-251.

Strechie, Mădălina, "The Dacians, the Wolf Warriors", in „Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy, ***The 23rd International Conference The Knowledge-Based Organization, ISSN: 1843-682X, Economic, Social and Administrative Approaches to the Knowledge-Based Organization, Conference proceedings 2, 15-17 June 2017, ISBN: 978-973-153-274-5,*** „Nicolae Bălcescu" Land Forces Academy Publishing House, Sibiu, 2017, pp. 369-375.

Strechie, Mădălina, „Dacii și lumea lor în *Tristia* și *Pontica* ale lui Ovidiu" din ****Ovidiu 2000 de ani de metamorfoze,* Volum coordonat de: Dana Dinu, Cecilia Mihaela Popescu, Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2017, pp. 201-218.

BDD-A27440 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:07 UTC)